

KETTER & CO

2019

JAARVERSLAG

INLEIDING

Een wereld zonder kettters, is een wereld zonder vragen. KETTER&Co bevraagt de wereld, initieert, ontwikkelt en ontwerpt projecten om met op maat gemaakte voorstellen verandering te inspireren. KETTER&Co helpt zo mee een duurzame samenleving te ontwikkelen en vorm te geven. KETTER&Co is ontstaan vanuit het kunstenaarschap van Irene Fortuyn.

MISSIE KETTER&CO

KETTER&Co verbindt verschillende partijen: landelijke- provinciale- en gemeentelijk overheden; kennisinstellingen, studenten, alumni, gedetineerden, ondernemers, tuinmannen, nieuwkomers en bewoners van stad en platteland. Met methodes en programma's waarmee met andere ogen naar elkaar en de omgeving gekeken wordt om zo met de mogelijkheden van de plek en de mens het alledaagse te inspireren.

In deze tijd van grote uitdagingen met betrekking tot klimaat, duurzaamheid, robotisering, is het bij elkaar brengen van gescheiden denk- en doe werelden essentieel voor een duurzame toekomst. De kracht van de KETTER projecten ligt in het handen en voeten geven aan dit idee. Duurzaam verbinden door het versterken van de relatie hoofd, hart en handen.

WERKMETHODE

Alle projecten van KETTER&Co zijn gericht op emancipatie en empowerment. De Kettters ontwikkelen projectspecifieke onderzoeksmethodieken. We verzamelen verhalen, analyseren culturen, bestuderen (stedelijke) landschappen, organiseren ontmoetingen, dialogen, projecten, ontwerpen en tentoonstellingen. We initiëren netwerken waarmee we de projecten samen ontwikkelen. Zo komen de projecten niet alleen 'bottom up' tot stand, maar zo worden ze ook 'bottom up' gedragen door de betrokken partijen.

DE PROJECTEN IN 2019:

Het was weer een echt KETTERjaar met veel dynamiek. Onze rol in langer lopende projecten wordt afgebouwd en nieuwe projecten zijn opgestart. De Kolonie Collectie is in 2019 stap voor stap overgedragen aan verschillende lokale partners om op grotere afstand van KETTER&Co verder te gaan. Voor LAND & HAND, de nieuwe loot aan de KETTERboom was 2019 juist het begin; het begin van een landelijk netwerk is ontwikkeld en in het najaar werd de eerste pilot uitgevoerd in samenwerking met CIBAP in Zwolle. Ook in andere provincies zijn edities van LAND & HAND-projecten in de maak. In 2019 vond City Circles voor het eerst in eigen land plaats, met twee edities, in Amsterdam en Rotterdam. Twee groepen van 12 studenten deden onderzoek in respectievelijk de Kolenkit en de Landbouwuurt. Voor het TUINBAZEN-project was het Amstelpark een jaar lang onze proeftuin waar we in samenwerking met Zone2Source zorg en onderhoud van de meent hebben onderzocht. Dit jaar werd ook 'Bloemen voor de Burgemeester' uitgevoerd. Elke paar weken werd met een tuinman van een van de parken van Amsterdamse een boekje voor de burgemeester samengesteld. Voorzien van een label met de foto van de tuinman en een verhaaltje van hem over het betreffende park werd de bos op het stadhuis afgeleverd om vervolgens op het bureau van Femke over de parken van de stad te vertellen.

CITY CIRCLES

ROTTERDAM & AMSTERDAM

Van februari tot juni 2019 zijn er twee City Circles uitgevoerd, één in Amsterdam en één in Rotterdam. In elke stad is onderzoek gedaan naar verschillende onderwerpen als vakmanschap, flora en fauna, materialiteit, economie, sociale interactie, leren, eten, gezondheid en flow. In Amsterdam onderzochten elf studenten van de Design Academy Eindhoven (DAE) en zes *WoW artists in residence* de Kolenkitbuurt. De resultaten van hun onderzoek werden gepresenteerd in de tentoonstelling *Inside the Kolenkit* die van 21 juni tot en met 21 augustus te zien was in *WoW Gallery Amsterdam*. Speciaal voor het *WeMaketheCity* festival, een bottom-up festival dat aandacht genereert voor projecten in en uit alle delen van Amsterdam, gaven de onderzoekers op 21 en 22 juni rondleidingen door de Kolenkitbuurt. In Rotterdam werd door DAE studenten de Landbouwbuurt Vreewijk onder de loep gelegd en waren de resultaten in juni te zien op de dag van Vreewijk.

De meerwaarde van City Circles zit in het ontsluiten van diepere lagen van een buurt. Lagen die veelal onzichtbaar blijven en ontsnappen aan de (politieke) framing van “Vogelaarwijk”, of “achterstandsbuurt”, of “Mocroheaven”. City Circles werkt als een culturele biografie en toont niet wat er niet is, maar juist wat er wel is. Deze methodiek gaat in op het menselijke, in plaats van wat de politiek, de bestuurders of de instituties ervan maken. Met City Circles wordt de stad zelf een spiegel voorgehouden.

WEBSITE

De rondleiding met bestuurders en ambtenaren langs de City Circles Amsterdam tentoonstelling, door *WoW* georganiseerd om het project inzichtelijk te maken en te delen, werd zeer enthousiast ontvangen. De financiering van City Circles Amsterdam door het stadsdeel en AFK stelde ons in staat om eindelijk een begin te kunnen maken met de City Circles website: www.citycircles.nl Deze site beoogt een podium te zijn om de verschillende CC-projecten te delen en op verschillende manieren te benaderen en bekijken.

VOLGENDE: ALMADA

Het volgende City Circles project zal plaatsvinden in Almada, Portugal, in de eerste helft van 2020. Hiervoor werken we samen met de de gemeente van Almada, Museum Casa da Cerca, initiatiefnemer van de 3rd Floor en ontwerper Emanuel Babled, Instituto Politéchnico de Lisboa en de Nederlandse Ambassade in Lissabon.

LAND & HAND

LAND & HAND is het nieuwste KETTER&Co project over het herstellen van de relatie landschap, materiaal en vakmanschap. KETTER&Co ontwikkelt hierbij de relatie onderwijs, landschap, vakmanschap en bedrijfsleven. Dit jaar is het project conceptueel ontwikkeld en nadat er in 2018 financiële ondersteuning was gevonden voor de ontwikkelfase door het Gieskes Strijbisfonds. We hebben ons gefocust op het ontwikkelen van een relevant netwerk en het leggen van een solide basis voor het project. Voor de pilot zijn we een samenwerking aangegaan met het Cibap in Zwolle, het nationaal Vlechtmuseum in Noordwolde, Staatsbosbeheer Drenthe en het Hof van Saksen in Nooitgedacht. Er zijn projecten in ontwikkeling in Noord-Holland, Zeeland, Limburg en Noord-Brabant.

CIBAP PILOT

Begin oktober zijn twee groepen vierdejaars MBO studenten van het Cibap in Zwolle gestart met een project over de Noord-Nederlandse veengronden. Eind januari 2020 presenteren zij de uitkomst ervan, ontwerpen voor een VEENspa, een met het landschap verbonden spa in de lijn van Finse sauna of Turks bad dat zijn.

Er zijn twee groepen studenten aan het werk geweest: de ene groep ontwerpt en ontwikkelt een voorstel voor de ruimte/plek van de spa, de andere groep onderzoekt en ontwerpt de rituelen voor het VEENbad. Het project begon met een tweedaagse kick-off die begon op het Cibap met de presentatie van de LAND en HAND kast, een door KETTER gemaakte projectkast waarmee het proces op locatie, de school, zichtbaar gemaakt wordt. We hebben de studenten meegenomen het landschap in en hebben manden gevlochten met wilgentenen uit het landschap, zijn met een boswachter het veenlandschap in gegaan en werden groots onthaald tijdens een bezoek en introductie aan het Hof van Saksen. De VEENspa zal daar gaan landen als exclusief project.

Tijdens die twee kick-off dagen hebben we de kracht gezien van in een flow raken en de studenten waren allemaal heel enthousiast en voelden zich gezien en gewaardeerd; “Wat hebben jullie je best voor ons gedaan”. We

hebben weer ervaren hoe belangrijk wederkerigheid is. Aandacht en energie als middel. Het belang van de kwaliteit van de voor de uitkomst. Met flow en menselijke trots als bijproduct.

TOOLBOX

Voor het Cibap-project zijn verschillende LAND & HAND 'tools' ontwikkeld, die de basis zijn voor de vervolgprojecten. Zo zijn er een kast en een tas met lesboekjes voor studenten ontwikkeld en een kaart en een pakket met achtergrondinformatie voor de docent. Deze vormen de blauwdruk voor de vervolgprojecten.

LEEROMGEVING VAN DE TOEKOMST

Na onze deelname aan en presentatie van LAND & HAND op een symposium van de provincie Zeeland in Middelburg, heeft de directeur van het Stimuleringsfonds, die de LAND & HAND plannen inspirerend vond, KETTER&Co gekoppeld aan het programma 'Leeromgeving van de Toekomst' van het fonds. Irene hoste op het symposium in de Tolhuistuin de sessie 'de circulaire leeromgeving' en LAND & HAND was onderwerp van een workshop. KETTER&Co heeft die dag contact gelegd met verschillende vakopleidingen in Nederland, waaronder het Clusius en Wellant College in Noord-Holland en het Scalda College in Zeeland waarmee vervolgprojecten ontwikkeld worden.

PROJECT MET CLUSIUS COLLEGE IN NOORD-HOLLAND

Het volgende LAND & HAND wordt ontwikkeld in Noord-Holland, in samenwerking met het Clusius College. Samen met Rosemarie Slobbe, programmaontwikkelaar bij het Clusius College, is een aanvraag gedaan bij het Stimuleringsfonds die vervolgens gehonoreerd is. In 2020 zal dit project, over zaden, bollen, bloemen en landbouw, worden ontwikkeld en uitgevoerd. Met als partner de Hortus van Alkmaar en lokale ondernemers.

TUINBAZEN

Met TUINBAZEN werken we in de Amsterdamse parken. Het TUINBAZEN-project besteedt aandacht aan ontwerp, onderhoud en gebruikersgemeenschap van de openbare ruimte. Met als achterliggend idee het principe van de commons, de meent, een actueel onderwerp als het gaat om sociale cohesie, duurzaamheid en gebruik van grondstoffen. Met TUINBAZEN willen we de meent inspireren en helpen nieuwe modellen voor en verhoudingen tot de meent te ontwikkelen. Binnen het tuinbazenproject werken we samen met de Tuinmannen van Amsterdam, de gemeente en dit jaar is samengewerkt met Zone2Source in het Amstelpark. Komend jaar zal de nieuwe groenvisie worden gepresenteerd en wij zien al mooie plannen opdoemen waarin we de inspiratie door het TUINBAZEN-project herkennen. In 2019 zijn ook de eerste afspraken gemaakt voor een gecontextualiseerde presentatie van het TUINBAZEN-project bij Pakhuis de Zwijger.

PARKKAART

Tijdens onderzoeksdagen in het Vondelpark de werkzaamheden van de tuinmannen en de parkactiviteiten in kaart gebracht, is een portret van het park gemaakt op basis van flarden van opgevangen gesprekken, zijn tuinmannen geïnterviewd, mensen met honden gefotografeerd, voorbijgangers geteld en nog veel meer. Begin dit jaar ontwikkelden we aan de hand van dat onderzoek de Vondelparkkaart. De kaart verbeeldt zowel de ervaring van de tuinman als die van de bezoeker en geeft daarmee een goed beeld van de cultuur van het Vondelpark. KETTER&Co wil graag de parken van Amsterdam in beeld en kaart brengen om de verschillen en het onderscheid van de culturen van de parken te tonen. Die kaarten kunnen een op maat gemaakte aanpak van onderhoud en behoud van waarden van de diverse parken inspireren.

AMSTELPARK

2019 was het jaar waarin we, in samenwerking met Zone2Source, het Amstelpark als proeftuin hebben gebruikt. Het Amstelpark als voormalig

Floriadepark vormt de perfecte locatie om te onderzoeken hoe een stadspark in een gemeenschappelijke tuin veranderd kan worden waarin de zorgdragers verbonden worden met de gebruikers, twee groepen die doorgaans zo gescheiden van elkaar zijn.

We hebben iedere maand een onderhoudskalender gemaakt. Voor de ingang van het park werden de parkwerkzaamheden van de betreffende maand op de grond gekalkt. Werkzaamheden als zagen, schoffelen of bollen poten werden zo benadrukt en daarmee ook zichtbaar tijdens een bezoek aan het park, tekst zet aan tot opmerken in het park zelf.

Elke twee weken werd in vier delen van het park, van gevonden afval, flesjes, plastic zakjes en zelfs een speelgoedmannetje, vier afvalslingers gemaakt. De slingers werden toegevoegd aan het afvalslingerarchief onder een lange pergola langs een van de hoofdpaden. Met aan iedere slinger een label met datum en kwadrant van het park waar het afval gevonden werd. Aan het eind van het jaar zijn de slingers opgehaald en gefotografeerd en worden straks deel van de eindpresentatie van het project, zowel het boek als de tentoonstelling.

In maart en april organiseerden we drie rozensnoei ochtenden. Tijdens deze dagen konden bezoekers van het Amstelpark de tuinbazen helpen met het snoeien van de rozen, een grote klus waar de tuinmannen door de bezuinigingen geen tijd meer voor hebben. De tuinbazen gaven rozen snoeiles en vertelden over het onderhoud van het Amstelpark. De eerste dag kwam spontaan een leraar met een groep leerlingen van de Atlant school helpen, gehoor gevend aan de oproepen in lokale media. De leerlingen waren heel enthousiast en geconcentreerd en kwamen de tweede dag weer helpen. Alle extra handen waren welkom, want er was al jaren geen tijd geweest om het rosarium goed te snoeien. Na de drie snoeidagen was de helft van het rosarium weer netjes en klaar voor een bloeiende zomer. Volgend jaar komen we zeker terug om ook de rest aan te pakken.

Het TUINBAZEN-project was in juni onderdeel van het WeMaketheCity festival. Een mooi moment om de bezoekers kennis te laten maken met de achterkant van het park. Er zijn twee reuze memoryspellen ontwikkeld, een met de onderhoudstaken en de ander met de bezoekersactiviteiten in het park. Verder konden bezoekers aan de hand van speciaal ontworpen onderzoeksboekjes het park met alle zintuigen verkennen. En in de

rododendronvallei hielpen we de Tuinbazen een handje door de uitgebode bloemen te plukken. Ook werd op deze dag de TUINBAZEN kar voor het eerst gebruikt, een herkenbaar TUINBAZEN presentatiepunt voor in het park.

In september vond een tweede evenement plaats; het Amstelpark zomerfeest. Ook hierbij konden bezoekers de onderzoeksboekjes gebruiken en het memoryspel spelen. Daarnaast werd bij het Glazen Huis de TUINBAZEN kar tijdelijk omgetoverd tot bloemenzee en filmset waarin bezoekers ervaringen, herinneringen en dromen met en over tuinen konden delen. De verhalen van de bezoekers zijn gefilmd en inspireren de ontwikkeling van het Amstelpark als meent.

In het najaar zijn een aantal parkdialogen georganiseerd in het Glazen Huis, waarbij bezoekers, vertegenwoordigers van belangenorganisaties en de gemeente op gestructureerde wijze met elkaar in gesprek gingen. Deze methode legt de nadruk op het luisteren naar elkaar. Een van de gesprekken had als onderwerp wat de cultuurhistorische waarde van het park zou kunnen betekenen voor het onderhoud. Daar kwam een prachtig dialoog uit dat is uitgewerkt en gedeeld is met de participanten en met de gemeente.

De KETTER&Co stagiair Tautvydas Bokmota (master planologie Universiteit Utrecht) deed een comparatief onderzoek naar publieksparticipatie in het onderhoud van het Amstelpark en het Vondelpark. Een belangrijke bevinding voor het Amstelpark als meent is dat de bezoekers van het Amstelpark interesse hebben betrokken te worden bij het onderhoud van het park en dat die groep nog niet betrokken is. Goed te weten dat die potentie er is.

BLOEMEN VOOR DE BURGEMEESTER

In januari 2019 is KETTER&Co gestart met 'Bloemen voor de Burgemeester'. Iedere paar weken werd met een van de tuinmannen een boeket samengesteld in een van de Amsterdamse parken dat vervolgens namens de tuinmannen afgeleverd op het stadhuis voor Femke Halsema. Bij ieder boeket zat een label met informatie over de bloemen, het park waaruit het boeket afkomstig was en de tuinman die het boeket had samengesteld. In haar kamer waren een mooi visitekaartje voor de tuinmannen en de parken van Amsterdams.

COLLECTIE VEENHUIZEN

2020 is voorlopig het laatste jaar van Collectie Veenhuizen, de officiële samenwerking tussen de Design Academy Eindhoven (DAE), gemeente Noordenveld, Provincie Drenthe, P.I. Veenhuizen en KETTER&Co. In 2019 werd het laatste grote studentenproject in Veenhuizen gedaan waar we scarcity en abundance toen en nu hebben onderzocht. In de zomer werden de ontwikkelde projecten tentoongesteld in de grote kerk van Veenhuizen. Voor KETTER&Co lag de nadruk op het ontwikkelen van de VEENlijn en het overdragen van de projecten, zodat zij duurzaam lokaal gedragen kunnen worden.

KETTER&Co heeft zich de afgelopen jaren in Veenhuizen gericht op de Collectie en allerlei andere projecten en initiatieven in het gebied. Door te dóen hebben we steeds scherper gekregen waar we goed in zijn. En dat is initiëren en verbinden vanuit een plek. We doen dat o.a. door ons te committeren en aanwezigheid te blijven, zodat projecten kunnen landen en een toekomst kunnen hebben. Geen vlugge winst, maar een langdurige samenwerking. Waar we niet komen halen, maar uitwisselen en blijven. Bitter&Zoet heeft sinds kort een prachtige Collectie Veenhuizen showroom in de lobby, waar de verhalen worden verteld en de producten worden verkocht.

VEENLIJN

De VEENlijn, waarvoor verschillende producten ontwikkeld worden, maakt het landschap ervaarbaar. Aan de basis van de ontwikkelde producten en behandelingen staan het uit het oerwater gewonnen humuszuur en fulvinezuur. De ontwikkeling van VEENdrab, VEENnat en VEENzeep is grotendeels afgerond, inclusief ontwerp en verpakking en zullen de komende maanden worden uitgebracht. We zijn daartoe een samenwerking met de exclusieve wellness spa van het Hof van Saksen aan het opzetten.

HET BOEK

We hebben in 2019 een voorstel ontwikkeld om in 2020 een onderzoek

te doen en een boek maken over METHODE VEENHUIZEN waarin het ontwikkelen van een culturele biografie als methode voor inclusieve gebiedsontwikkeling gepositioneerd wordt. In kaart gebracht, beschreven en zo deelbaar en herhaalbaar gemaakt. In deze publicatie zullen de verschillende perspectieven onderzocht en beschreven worden.

Aan bod komt de impact die we hebben gehad in het dorp, de provincie, bij de gedetineerden, binnen het onderwijs en bij jonge alumni. Een verdiepend, verhaal dat het gehele project weet te positioneren, de culturele biografie van Veenhuizen ontsluit en de methode beschrijft.

WEBSITE

In 2019 hebben we een website ontwikkelt die kan functioneren als site maar ook als app waarmee het dorp bezocht kan worden en waarin naast de actuele bezoekersinformatie ook relevante verhalen en projecten te vinden zijn. Deze site is een verzameling van de in Veenhuizen ontwikkelde projecten die samen werken als de culturele biografie van Veenhuizen. De site is ontwikkeld door Maxime Benvenuto, een alumnus van DAE/leisure. De eerste laag is klaar, als Veenhuizen geïnteresseerd is kan de app door Veenhuizen geadopteerd worden en van de volgende bezoekerslaag worden voorzien. <https://collectievenhuizen.nl/>.

MAG-TIG

Sinds 2017 is de LAS-TIG onderdeel van het meester-gezel programma van de Collectie Veenhuizen. Uit de behoefte een toegankelijker fiets te maken in de familie van de LAS-TIG, kwam in 2017 het idee voor een tweede fiets: de MAG-TIG. Met de opgedane ervaring van ontwerper en producent is besloten de makkelijk voorhanden fietsonderdelen als uitgangspunt te nemen voor het ontwerp van de MAG-TIG en de fiets zo te ontwerpen dat die voor zowel de maker als de koper toegankelijk is.

De fiets wordt gelast worden met de MigMag lastechniek. Dit is een eenvoudigere techniek dan het TIG-lassen dat voor de LAS-TIG wordt gebruikt. De MAG-TIG brengt zo een eenvoudiger lasdiploma bereikbaar voor een grotere groep gedetineerden. Verder wordt de fiets niet gemaakt met een mal, maar met gesneden plaatstaal en standaard onderdelen vervaardigd waardoor de verkoopprijs van de fiets beduidend lager kan zijn. Dit alles brengt de fiets binnen bereik van grotere groepen mensen en is toch geen standaardfiets, maar een fiets die je goed kan personaliseren en die het Kolonieverhaal vertelt.

OVERIGE ZAKEN

KETTER&CO'S

KETTER&Co is altijd in beweging, zo ook de mensen die nauw betrokken zijn bij de stichting. Het team bestaat begin 2020 uit: Irene Fortuyn (artistiek leider); Carine Middeldorp (onderzoeker en mede-projectleider Land & Hand); Jan Melis (ontwerper, onderwijzer en mede-projectleider Land & Hand); Roland Smit (ontwerper, Land & Hand project) werd steeds verder betrokken en is sinds begin 2020 een Ketter; en Pauline Wiersema (campaigner). Siebe ten Dam (twee keer stagiair vanuit het CIBAP) studeerde zomer 2019 af met een project gerelateerd aan de VeenSpa van Collectie Veenhuizen. Siebe werkt nu als oproepkracht nog regelmatig aan het Tuinbazen project, maar is grotendeels bezig met zijn nieuwe studie aan de Rietveld Academie; Esther Jongasma (projectleider Collectie Veenhuizen) zal haar taken bij KETTER&Co in 2020 gaan afronden. De samenwerking met Liesje Lokbi (research en verbeelding Tuinbazen) heeft sinds de zomer een andere vorm. Zij werkt vanuit haar studio en maakt voor KETTER&Co nog grafisch werk. Emma Schep (masterstudent Universiteit Utrecht en DAE) is na de zomer begonnen aan een voltijd masterstudie Information Design aan Design Academy Eindhoven, geïnspireerd door alle alumni die ze op de studio heeft ontmoet. In maart begon Tautvydas Bokmota (masterstudent planologie, Universiteit Utrecht) aan zijn afstudeeronderzoek gekoppeld aan het TUINBAZEN-project. Na de zomer kwam Lindy Hengst (grafische en ruimtelijke vormgeving, St. Joost College) ons team versterken. Lindy is net gestart met haar laatste half jaar aan de St. Joost en Tautvydas heeft zijn masterstudie met goed gevolg afgerond en is voorlopig terug in Litouwen.

FINANCIËN

Land & Hand project zijn we in 2019 ondersteund door het Gieskes Strijbis Fonds. Voor het ontwikkelen van de Noord-Holland editie van Land en Hand zal het Stimuleringsfonds in 2020 bijdragen. Voor de VEENlijn hebben we fondsen gekregen van regio Groningen Assen. Tuinbazen werd ondersteund door het Mondriaanfonds en AFK. City Circles werd ondersteund door Stadsdeel west en het AFK. City Circles Rotterdam door woningbouwvereniging Havensteder, Museum Boijmans van Beuningen

en de gemeente Rotterdam. Stichting Niemeijer Fonds ondersteund niet projectgebonden ontwikkelkosten. Verder werden er in 2019 inkomsten gegenereerd uit verkoop van Collectie Veenhuizen en het geven van lezingen, modereren en geven van workshops.